

Cestovní zpráva

Pracovník: **Jiří Fišer**
Akce: **Katalogizace aktuálně**
Datum konání: 4. března 2015
Místo konání: **Krajská vědecká knihovna v Liberci**
Klíčová slova: RDA -- MARC21 -- věcná katalogizace -- jmenná katalogizace -- souborný katalog CASLIN

Rozvrh akce:

09: 00 – 11: 30	Jmenná katalogizace v RDA (Mgr. Veronika Švejdová)
11: 30 – 12: 15	přestávka na oběd
12: 15 – 13: 45	Jmenná katalogizace v RDA (Mgr. Veronika Švejdová)
13: 45 – 14: 45	Vznik duplicit v Souborném katalogu ČR (PhDr. Eva Svobodová a Mgr. Miroslava Kendeová ze SK ČR)
14: 45 – 15: 30	Novinky ve věcné katalogizaci (Bc. Kateřina Trojanová)

Průběh akce:

RDA

Na začátku proběhlo malé uvedení do modelu FRBR. FRBR je konceptuální model zachycující odraz katalogizovaného předmětu v realitě. Vznikl na základě výzkumů mezi čtenáři, řešících otázku, co vlastně od katalogů chtějí a co čekají, že v nich bude. Obsahuje entity, autority a vztahy. Bývá popisován shora, od nejvíce abstraktního k nejvíce konkrétnímu. Tak tomu bylo i na semináři.

Entita Dílo, abstraktní myšlenky, které přepadají autory. Autor pak hledá způsoby, jak abstraktní myšlenky vyjádřit – text, zvuk, hudba, choreografie atp. Entita Vyjádření je v podstatě převod do organizované znakové (nejširším smyslu slova) sady, chcete-li jazyka. Jako další krok musí dojít ke zhmotnění. Tím se rozumí způsob, jakým se z výše uvedeného znakového vyjádření stane skutečná věc. Entita Zhmotnění vyjadřuje proces, kterým se ze znakové sady stává reálný fyzický objekt. Je to to, co je vyjádřeno většinou katalogizačního záznamu. A nakonec entita Jednotka, tu není třeba chápat, s tou se pracuje.

Jako příklad byla na semináři uvedena Babička. Oné dobré ženě se ani nesnilo, že se za několik století stane běžnou pomůckou českých knihovníků a katalogizátorů.

Tedy, pokud se zrodí v hlavě příběh o venkovské ženě, která svojí lidovou moudrostí a prostotou nastavuje zrcadlo tehdejší společnosti, jde o dílo. Jako nejschůdnější cestou se jeví onen příběh zapsat ve známém jazyce = vyjádření. Vznikne 1 konkrétní rukopis = jednotka. Nakladatel rukopis přečte a rozhodne se, že ho vydá. Nechá vytisknout spoustu různých exemplářů majících společné vlastnosti, obsah, název, autora, nakladatele samozřejmě atd. = zhmotnění.

Model dá se chápat i zdola. Zhmotnění = co mají všechny jednotky společné, vyjádření = co mají všechna zhmotnění společná, dílo = co mají všechna vyjádření společná.

Kromě toho existují také entity osoba, rodina, korporace jako jmenné a koncepty (např. spravedlnost, víra atp.), události, objekty a místa, jako věčné. Dále jsou tu různé vztahy mezi entitami například skupinami a úrovněmi (původce, vlastník, kopie, doplněk, recenze atp.).

RDA znamená, jak to všechno nasunout do MARC 21. To byla hlavní náplň semináře v čase do oběda a část po obědě. Jde o sadu pravidel, nástupce AACR2. Kupodivu, změna není tak radikální, jak by mohla být. Jsou tu dva hlavní principy: nová pole a nový popis.

V MARCU 21 vzniknou nová pole řady 300 (typ obsahu, typ média a typ nosiče), nahrazující dosavadní \$h v poli 245, s rozmanitou sadou podpolí obsahujících slovní a kódovaná vyjádření. To může být vítaná změna, ovšem ne s archaizmy typu „počítačový disk“. V dnešní době existuje nepřeborná sada „počítačových disků“ různých velikostí a fyzikálních principů. Zřejmě tento termín řeší situaci, kdy by se čtenář mylně domníval, že si může vypůjčit disky pro kola automobilu. To je však jen perlička, ostatní výrazy jsou už smysluplnější.

Další tendence je posílit unifikované názvy a omezit roli propojovacích polí, např. opustit pole 787 ve prospěch analytického záhlaví autor.název v poli 700. Na semináři bylo prezentováno hodně příkladů zápisů.

Nový popis je malinko obtížnější. Obsahuje několik zásad, které v dobré víře způsobují těžkosti. Za prvé: „piš, jak vidíš“. To dává smysl. Hledající uvede jako vyhledávací dotaz to, co vidí, co si pamatuje nebo co opsal z knihy. Na druhou stranu to stěžuje používání slovníků, např. nakladatel Al-

batros byl uváděn pod jednotnou formou, Albatros. Nyní se bude muset zapsat Albatros s.r.o, nakladatelství Albatros, vydavatelství Albatros, Abaatros... Ano chyba má přednost před správným názvem. Do 245 už tedy nebudeme zapisovat kupříkladu ekonomika, pokud bude uvedeno ekini-mika. Že OPAC zobrazuje na webu ekinimiku? No, mohlo to být horší, platí to totiž i pro znaky ☝.

Za druhé: „nezkracovat“. Místo vyd. vydání, místo s. stránka, místo č. číslo. Autoři od této chvíle všichni, žádné [S. I.] ale [Německo?] apod. Jednodušší přístup, ale o možná něco nepřehlednější záznam.

Za třetí, preferované prameny popisu. Pokud něco najdeme na preferovaném prameni popisu, už to dál nehledáme. Pokud je na titulní stránce uveden 1 autor a jeho přátelé až v tiráži, mají smůlu. Pokud je na titulní stránce špatně nebo neúplně uvedeno vydání, budiž tak. Pokud je nějaká důležitá informace uvedená někde, kde nemá být (např. na hřbetě) nebo není uvedena vůbec, neměli bychom ji zapsat, ani kdyby nás prosili. Na tato témata se vyrojila spousta otázek, na které se dostalo paradoxních odpovědí. Nakonec však stejně záleží na vlastní interpretaci té které knihovny.

Ta nejdůležitější informace je, že na semináři nebylo odprezentováno nic, co by nebylo v materiálech volně dostupných na webu (viz. seznam odkazů). Šlo o představující seminář s vysvětlením a příklady, otázkami a odpověďmi.

RDA, shrnutí a závěry

Od 1.4.2015 se přechází na RDA a přidáme se tak k většině světa. Stávající knihovní softwary je nutné obohatit o nová pole a podpole, rozšířit slovníky a upravit šablony. K principům, které RDA zavádí, je nutné se postavit individuálně podle konkrétních potřeb té které knihovny, nicméně celkově jde o krok správným směrem.

CASLIN

Druhá část byla věnována mechanismu vzniku duplicit v souborném katalogu CASLIN. Duplicita vzniká, když se záznamy liší v některém z deduplikačních klíčů, jimiž jsou: ISBN nebo č. ČNB, hlavní záhlaví, názvové údaje, druh dokumentu, rok vydání a rozsah. Hlavním důvodem takového stavu je, že každý katalogizátor může vnímat stejný dokument odlišně, pokud jsou autor a grafik dosta-

tečně tvořiví. V takovém případě by se měl řídit tím, co už v CASLINu je, a ve výše zmíněných bodech záznam nevylepšovat. Platí zásada: radši špatně, ale stejně. Volnost RDA deduplikačním klíčům příliš neprospívá.

Mimo to existují i povolené duplicity. V tomto případě jde o dokument zpracovaný jednou shora – jako soubor, a jednou zdola – jako různé díly. Za rozdílem tohoto typu stojí různé možnosti softwarových řešení a rozličné požadavky čtenářů různých knihoven.

Dále byl představen on-line formulář jako nejlepší nástroj pro komunikaci s týmem CASLINu, resp. nástroj samostatné aktualizace údajů o knihovnách, o seriálech, digitalizaci... (viz. odkazy).

Problematika byla podána celkem výstižně a relativně stručně. V této části semináře se rozdávaly i propagační předměty. Zejména propisovací pero s labyrintem pro dvě kuličky představuje intelektuální výzvu.

CASLIN, shrnutí a závěry

CASLIN bude po nejbližší dobu přijímat záznamy jak v RDA, tak v AACR2, v MARC21 i v UNIMARC. Jako nejvhodnější forma posílání záznamů je doporučován OAI-PMH. Jako nejvhodnější forma komunikace on-line formulář. Duplicity jsou přirozené, ovšem je třeba bdělosti při tvoření záznamů.

RDA-věcné zpracování

Jako poslední dodatek zaznělo věcné zpracování a nebylo mu věnováno mnoho času. Co se týká tvorby autorit, nepřinášejí RDA zásadní změnu, až na rozšíření formátu. Ve jmenných autoritách se objevují římské číslice a rodinné vztahy (syn, mladší apod.) jako fráze, v doplňku šc. Dále, záhlaví vedlejší a hlavní pro fiktivní osoby se vytvářejí, tedy: Korán, autor: Gabriel (archanděl), editor: Mohamed (prorok). Poslední věc, pseudonym autora je samostatné záhlaví.

Celkové zhodnocení

Ač byl seminář poněkud delší, byl jednoznačně přínosný. Zavádění RDA je u nás teprve v prvním kole a je tedy možné, že vzniknou nějaké následné národní interpretace jejich použití.

Seznam odkazů:

- [pozvánka a obsah](#)
- [CASLIN](#)
- [CASLIN on-line formuláře](#)
- [RDA ve formátu MARC21, příručka](#)
- [Kódované údaje, RDA 336 až 338](#)
- [Bibliografický popis podle RDA](#)
- [Autorizované vstupní prvky – Záhloví](#)
- [Věcné údaje RDA](#)
- [kompletní sada materiálů a prezentací k RDA](#)